

RUSYA'DAKİ ERMENİ LOBİSİ VE MEDYA GÜCÜ

Mokhmad Akhiyadov

İNSAMER

İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Akhiyadov, Mokhmad. "Rusya'daki Ermeni Lobisi ve Medya Gücü", İNSAMER, 30.12.2019.

 Analiz

Her yeni ortama anında uyum sağlama yeteneği, uzun zamandır Ermeni millî karakterinin ana özelliklerinden biri gibidir. Belki de bu özelliği, günümüzde dünya genelinde önemli bir sayıya ve etkiye ulaşan Ermeni diasporasının gücünün arkasında yatan en temel unsurlardan biridir. Dünyadaki Ermeni sayısı yaklaşık 10 milyondur ve bunların sadece üçte biri Ermenistan Cumhuriyeti'nde yaşamaktadır. En büyük Ermeni diasporası barındıran ülkelerin başında ABD, Fransa, Gürcistan, Suriye ve Lübnan gelmektedir; ancak dikkatlerden kaçsa da Ermeni varlığı açısından bütün bu ülkeleri geride bırakan ülke Rusya'dır. Bugün Rusya'da 2,5 milyon civarında Ermeni yaşamaktadır.

Tarihsel olarak büyük Ermeni diasporalarından biri Rusya'da yerleşiktir. Bu durumun bir sonucu olarak da günümüzde Ermeniler, Rusya toplumsal hayatının hemen her alanında temsil edilir hâle gelmiştir. Rusya'nın neredeyse tüm şehirlerine dağılmış olan Ermenilerin yaklaşık yarısı ülkenin güney bölgelerinde (Krasnodar,

Stavropol ve Rostov) yaşamaktadır. Sadece Moskova'daki Ermeni nüfusun sayısı 100.000'i geçmektedir. Ayrıca Rusya'nın 85 federe biriminin 65'inde ve 642 şehrinde Rusya Ermenileri Birliği'nin temsilcilikleri ve kültür merkezleri aktif olarak faaliyet göstermektedir. Rusya'daki Ermeni topluluğu, genel olarak Rus toplumuna oldukça başarılı bir şekilde entegre olmuştur. Nitekim bugün Rusya'da, çeşitli alanlarda önemli mevkilerde bulunan Ermeniler, çok ayrıcalıklı bir konuma sahiptir. Bu durumun bir sonucu olarak da Ermenilerin Rus siyaseti üzerinde şüphe götürmez somut bir etkisi vardır.

Her fırsatta kendilerini "Rusya vatanseverleri" olarak tanımlayan Rusya'daki Ermeniler, ana vatanları olan Ermenistan ile olan bağlarını da canlı tutmaya özen göstermektedir. Dolayısıyla Ermenistan'ın sürekli Rusya'nın bir müttefiki olarak konumlandırılması ve Ermeni lobisinin Rus siyaseti üzerindeki etkisi, bir bütünün birbirinden ayrılmaz iki parçasıdır.

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Örneğin, 2004'ten bu yana Rusya Dışişleri Bakanı olan Sergey Lavrov Ermeni kökenli bir siyasetçidir. Bununla birlikte Lavrov, kökenine ilişkin şimdiye kadar yalnızca bir defa açıklamada bulunmuştur. 17 Şubat 2005 tarihinde Rus-Ermeni Üniversitesi öğrencileri ile bir araya gelen Lavrov, burada kökeniyle ilgili bir soruya, "Damarlarımda temiz Ermeni kanı akıyor." şeklinde cevap vermiştir.

Ermeniler, Rusya ekonomisinde de önemli bir yere sahiptir. *Forbes* dergisinin Nisan 2019'da yayımladığı Rusya'nın en zengin 200 kişisi listesine Ermeni asıllı sekiz iş adamı girmiştir. Söz konusu iş adamları ana vatanları Ermenistan ile de yakın ilişkilerini devam ettirmektedir. Örneğin, Rusya'nın en zengin 29. kişisi olan Samvel Karapetyan, 2017 yılında ülkeye 3,2 milyar dolardan fazla yatırım yapmayı planlayan *Ermenistan Yatırımcı Kulübü*'ne üye olmuştur. Aynı şekilde, 950 milyon dolarlık bir servete sahip olan ve eğitim alanında önemli bağışlarda bulunan Ruben Vardanyan'ın da Ermenistan'da büyük yatırımları vardır.

Vardanyan ayrıca, 2015'te, Ermeni tehcirinin 100. yıl dönümünde, ünlü Hollywood yıldızları ve insan hakları aktivistleriyle iş birliği yaparak *100 Hayat (100 Lives)* adlı büyük bütçeli bir proje gerçekleştirmiştir. Proje, "soykırım" olarak nitelendirilmek istenen Ermeni tehcirini dünya genelinde anlatmak için hazırlanmıştır. Bu proje kapsamındaki bir diğer organizasyon da kendini tehlikeye atarak başkalarının hayatını kurtaranlar arasından seçilen bir kişiye verilmesi planlanan *Aurora* yıllık uluslararası insani yardım ödülüdür. Ödül, 1915 Ermeni tehciri sırasında önce Rusya'ya, daha sonra da ABD'ye taşınan ve burada Aurora Mardiganian ismini alan Arşaluys Martikyan anısına bu isimle verilmektedir. Ruben Vardanyan, konuyla ilgili bütün işleri koordine etmek üzere 100 Hayat projesinin başına, medya sektöründe tecrübeli bir isim olan ve aynı zamanda daha önce *RIA Novosti* haber ajansının genel yayın yönetmenliğini yapan Svetlana Mironyuk'u getirmiştir.

Ermeni diasporasının en güçlü olduğu sektör Rus medyasıdır. Bu durumun etkileri, Kasım

2015'te Rusya ile Türkiye arasında yaşanan uçak krizi sırasında çok bariz bir şekilde görülmüştür. Söz konusu olaydan sonra Rus televizyonlarındaki tartışma programlarında ciddi analizlerin yanı sıra, Türkiye'ye karşı tam ölçekli bir savaş başlatılması taleplerine varan "histerik çılgınlıklar" da atılmıştır. Bu havanın oluşmasında, Türkiye'yi Rusya'nın tarihî düşmanı olarak nitelendiren ve buna bağlı olarak her fırsatta geçmişte yaşanan tüm Türk-Rus savaşlarını hatırlatan Ermeni lobisine ait propaganda gruplarının açık veya gizli elinin olduğu sır değildir.

Rus medyasında, iki ülke arasında yaşanan krize daha pragmatik ve makul yaklaşılması gerektiğini savunan uzmanlar olsa da her zaman Türkofobi ile beslenen Ermeni lobisinin çabalarıyla Rus kamuoyu Türkiye'nin "tarihî düşman" olduğunu hemen "hatırlamıştır." Bu dönemde yayılan Türkofobi trendi, sadece televizyonla sınırlı kalmamış, aynı zamanda basılı ve dijital medya mecralarında da hissedilmeye başlanmıştır. Aynı şekilde *prime time* tartışma programlarına sürekli Sergey Kurginyan, Gevorg Mirzayan ve Armen Gasparyan gibi Ermeni asıllı veya Semen Bagdasarov, Yevgeniy Satanovskiy gibi Ermeni yanlısı "uzmanların" çağırılması da tesadüf değildir. Bu isimlerin bir şekilde Ermeni lobisi ile bağlantılı olduğu bilinmektedir.

Rusya'da bazı önemli medya mecraları, Ermeniler tarafından yönetilmelerine bağlı olarak, bir tür Rusya merkezli Ermeni propaganda ağına dönüşmüş durumdadır. Burada verilebilecek en iyi örnekler hiç şüphesiz genel yayın yönetmeninin Ermeni asıllı Margarita Simonyan'ın olduğu *Russia Today* TV kanalı ve *Uluslararası Haber Ajansı Rossiya Segodnya*'dır (*MIA Rossiya Segodnya*). En büyük Rus medya grubu olan *MIA Rossiya Segodnya*, İngilizce, İspanyolca, Fransızca, Almanca, Arapça, Çince ve Türkçe dâhil olmak üzere 30'dan fazla dilde yayın yapmaktadır. Rusya'da en çok atıf alan *MIA Rossiya Segodnya*'nın çatısı altında *Sputnik*, *RIA Novosti*, *InoSMI*, *Prime* gibi çeşitli haber ajansları bulunmaktadır.

RIA Novosti'de hazırlanan haberlere bakıldığında Ermeni lobisinin etkisi açık bir

şekilde görülebilmektedir. Örneğin, Dağlık Karabağ gibi hassas bir konuya ilişkin haberlerde doğrudan Ermeni medyasında çıkan yorum ve söylemler kullanılarak Azerbaycan'ın işgal altındaki toprağı "tartışmalı toprak" olarak tanımlanmakta ve bölge Dağlık Karabağ yerine "Astrakh Cumhuriyeti" olarak anılmaktadır. Profesyonel gazetecilik yapması beklenen *RIA Rossiya Segodya* kaynakları, ön yargıları kırmak yerine bilakis gerçekleri çarpıtarak Karabağ sorununu tamamen Ermeni yanlısı bir perspektiften aktarmaktadır.

Diğer bir örnek ise *News Media* grubunun bir parçası olan *LifeNews* TV kanalının başında bulunan Aram Gabrelyanov'dur. Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı Ocak 2016'da yazılı bir açıklama ile *LifeNews* gazetecilerinin sürekli Azerbaycan'ı hedef alan yalan ve iftiraya dayalı provokatif yayınlar yaptığını ifade ederek kanal yönetimini eleştirmiştir. Ancak kanalın yayın politikasını değiştirmeden devam ettirmesi üzerine, aynı yılın nisan ayında söz konusu gazeteciler Azerbaycan'dan sınır dışı edilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak 2017 yılında *Şaltay-Boltay* ismiyle bilinen Rus hacker grubu, Aram Gabrelyanov'un e-postasını kırarak, Rusya'daki bazı Ermeni gazetecilerin Azerbaycan aleyhine yürüttükleri çalışmaların özünü ortaya koyan yazışmaları serbest erişime açmıştır. Bu yazışmalarda, *MIA Rossiya Segodnya* genel yayın yönetmeni Margarita Simonyan'ın da ismi geçmektedir. Söz konusu yazışmalardan birinde Simonyan, kendi yönetimindeki haber ajansının, Azerbaycan'ın, *LifeNews*'in yayın politikasını eleştirdiğine dair haberi yayınladığı için Gabrelyanov'dan özür dilemektedir.

Ermeni lobisinin etkisinin bariz bir şekilde hissedildiği ve sürekli Türkiye karşıtı içerik üreten bir diğer haber ajansı da *REGNUM*'dur. 2002'de kurulan ajans, kimi zaman doğrudan kimi zaman da dolaylı yollardan Ermeni lobisi tarafından yönlendirilmektedir. Haziran 2014'te ajans hisselerinin çoğu satılmış ve dolayısıyla yönetimi de el değiştirmiştir. Her ne kadar 2009'da genel yayın yönetmeni görevine getirilen Vigen Akopyan Ekim 2014'te istifa etmiş olsa da ajansın Türkofobik yayın

politikası hiç değişmemiştir; çünkü kurumun yeni yönetimi doğrudan Ermeni lobisi ve aynı zamanda Rusya'daki mevcut iktidarla bağlantılıdır. Ajansın genel müdürü olarak atanan Yuliya Krijanskaya, Rusya'da iktidarda olan Birleşik Rusya Partisi'nin icra kurulunun eski başkan yardımcılığını yapmıştır; bundan daha da önemlisi hâlihazırda Sergey Kurginyan liderliğindeki *Zamanın Özü* adlı toplumsal hareketin yönetiminde yer almaktadır. Lakabı "agresif vatansever" olan Sergey Kurginyan, sürekli Rus televizyon kanallarına çıkan ve Rusya'da Türkofobiyi yayan en büyük Ermeni propagandacısıdır.

Bununla birlikte, resmen açıklanmamış olsa da *REGNUM*'un *Gazprom-Media Holdingi*'nin bir parçası olduğu da bilinmektedir. Zira ajans hisselerinin neredeyse tamamı 2014'te *Gazprom* tarafından satın alınmıştır. Ayrıca haber ajansının yeni yönetim kurulu başkanı Aleksandr Bespalov da Temmuz 2019'a kadar *Gazprom* yönetimindeki isimlerden biridir. Bütün bu veriler, *Gazprom-Media*'nın Ermeni lobisi tarafından yönlendirildiğine işaret etmektedir. Bu durumun en somut kanıtı ise Aralık 2017'de, Ermenistan Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan ve o dönemde *Gazprom-Media*'nın genel müdürü olan Rafael Minasbekyan arasında gerçekleşen görüşmedir. Bu görüşme, holdingin en önemli medya aracı ve aynı zamanda Rusya'nın en çok izlenen ilk üç televizyon kanalından biri olan *NTV*'nin, son yıllarda Ermenistan ile Batı dünyası arasında ivme kazanmaya başlayan ilişkileri eleştiren yayınları sebebiyle gerçekleşmiştir. Sarkisyan, kanalın bu yayınlarıyla ilgili olarak, *Gazprom-Media*'nın başındaki Ermeni asıllı yöneticiyle görüşmek istemiştir. Söz konusu görüşme sonucunda *Gazprom-Media* ile Ermenistan Devlet Radyo ve Televizyon Kurumu arasında bir iş birliği anlaşması yapılmıştır. Bu durum, *Gazprom-Media*'nın ve kontrolündeki *REGNUM* haber ajansının yayın politikasının Ermeni lobisi tarafından yönlendirildiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Vigen Akopyan'dan sonra *REGNUM*'da genel yayın yönetmenliği görevini üstlenen Modest

Kolerov'un Şubat 2019'da FETÖ elebaşı Fetullah Gülen ile yaptığı röportaj da bu bağlamda dikkat çekicidir. Söz konusu röportaj; okuyucuda, Rusya'nın Türkiye'deki iktidardan ziyade FETÖ ile iş birliği yapmasının daha kârlı olduğu düşüncesini uyandırma amacı taşımaktadır.

Dört yıl boyunca *REGNUM* genel yayın yönetmenliği görevini yürüten Vigen Akopyan, 2014'te bu görevinden istifa ederek 2015'te kurulan *Eurasia Daily (EADaily)* haber ajansının hem kurucuları arasında yer almış hem de ajansın genel yayın yönetmenliği görevini üstlenmiştir. Akopyan 2017'de buradaki görevinden istifa etse de *EADaily*'nin arkasındaki Ermeni lobisinin etkisi azalmak bir yana bilakis her geçen gün artmaya devam etmiştir. Akopyan'dan sonra *EADaily* genel yayın yönetmenliğine, 2008-2014 arasında *REGNUM*'da gazeteci olarak çalışan Aleksey Demin atanmıştır. Ayrıca çok sayıda Ermeni asıllı gazetecinin çalıştığı ajansta, genel yayın yönetmeni yardımcısı Mikhail Agadjanyan ile Güney Kafkasya bölümü baş editörü Anna Beglaryan da Ermeni asıllıdır. Haber ajansının takip ettiği Türkofobik yayın politikası, Türk dünyasıyla ilgili ele alınan neredeyse her yazıda, her haberde açık bir şekilde kendini göstermektedir. Örneğin, Türkiye'nin yumuşak gücüne ilişkin kaleme alınan bir yazıda, Dağıstan'ın başkenti Mahaçkale'de 1918'de şehit düşen Osmanlı askerleri "savaş suçluları" olarak tanımlanmakta ve bu askerler hatırına bir anıtın dikilmesi "ihanet ve bölücülük" olarak nitelendirilmektedir.

Özetle, kendini "Rusya'nın en büyük vatanseveri" olarak gösteren Ermeni lobisi, günümüzde medyada elde ettiği güce bağlı olarak Rus toplumunun bilincini etkileyen önemli aktörlerden biridir. Ancak bu durum, "Ermeni lobisinin takip ettiği bu politika ne ölçüde Rusya'nın ulusal çıkarlarına uymaktadır?" sorusunu da akla getirmektedir. Elbette ki, Ermeni lobisinin politikaları, Rusya'nın çıkarlarına uymamanın da ötesinde, onlarla çelişmektedir. Örneğin, 2015'te Türkiye ile Rusya arasında yaşanan uçak krizi sırasında,

Ermeni "uzmanların" Rus medyasındaki manipülatif atakları, Rusya dış politikasını, Ermeni devleti ve diasporasının çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışmaktan başka bir şey değildi. Kaldı ki, uygulanan bu politikalar sebebiyle Rusya'nın ulusal çıkarları zarar görecektir olsa dahi bu durum Ermeni lobisini durdurmamaktadır.

Peki, Türkofobi üzerinden faaliyet gösteren Ermenistan lobisi Rus medyasında bu kadar güçlüyken Türk dünyası ülkelerinin Rusya'daki diasporaları ne durumdadır? Günümüzde resmî olmayan rakamlara göre Rusya'da 3 milyon civarında Azerbaycan Türkü yaşamaktadır. Ancak sayıca Ermeni diasporası ile aynı olan Azerbaycan diasporasının Rusya toplumu üzerindeki nüfuzu, Ermeni diasporasının çok gerisindedir. Bu bağlamda, Rus medyasında Ermeni lobisinin yürüttüğü Türkiye ve Azerbaycan karşıtı propagandaları etkisizleştirerek onların tezlerini çürütecek ve karşı hamlede bulunacak uzmanların sayısı yok denecek kadar azdır. Bu durumun en somut örneği, 2015'teki uçak krizi sırasında yaşanmıştır. O dönemde tamamen bu konu üzerine yoğunlaşan Rus televizyon kanallarında yayımlanan tartışma programları, Türkiye'nin geçmişten beri Rusya'nın düşmanı olduğunu ve dolayısıyla Türkiye'ye savaş açılması gerektiğini söyleyen Ermeni uzmanlarla doluyken, Türkiye lehine konuşan uzmanların sayısı genellikle bir kişiyi geçmemiştir. Rus medyasında yoğun Türkiye karşıtı propagandanın yapıldığı bu dönemde, bu saldırılara karşı çıkışlarıyla tanınan tek isim Azerbaycanlı Fuad Abbasov olmuştur. Ancak Ankara ve Bakü'den beklediği desteği bulamayan Abbasov, Ermeni lobisinin çabalarıyla 2019'da Rusya'dan sınır dışı edilmiştir.

Her ne kadar Türkiye'ye gelen Rus turist sayısı ve Türklerle Ruslar arasındaki evliliklerin sayısı sürekli artsa da genel olarak Rus toplumundaki olumsuz Türk imajı geçerliliğini korumaktadır. Eğer Türk dünyası Ermeni lobisinin bu saldırılarına karşı koymak istiyorsa bu konuda gerekli yatırımları yapması ve yetişmiş insan kaynağını seferber etmesi zorunludur.